

विद्यालय कोष व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७५

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति : २०७५।०९।०५

प्रमाणिकरण मिति : २०७५।०९।०७

प्रस्तावना

सामुदायिक विद्यालयहरूमा भगवतीमाई गाउँ कार्यपालिकाबाट उपलब्ध हुने अनुदानको आधार तय गर्न, अनुदानको उच्चतम उपयोगमा सघाउ पुऱ्याउन तथा विद्यालयहरूको वित्तीय सुशासन, पारदर्शिता तथा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याई गुणस्तरीय शिको प्रत्याभूतिका लाग सहजीकरण गर्न आवश्यक देखिएकोले भगवतीमाई गाउँपालिकाको स्थानीय तह शिक्शा ऐन, २०७४ को दफा ६० को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यस गाउँ कार्यपालिकाबाट विद्यालय कोष व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७५ जारी गरिएको छ

परिच्छेद १

प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : १.१ यो निर्देशिकाको नाम "विद्यालयकोष व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७५" रहेको छ ।

१.२ यो निर्देशिका भगवतीमाई गाउँपालिकामा संचालनमा रहेका सम्पूर्ण सामुदायिक विद्यालयहरूमा यस गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत भएको मिति देखी तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय व प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यो निर्देशिकामा,

२.१ "सशर्त आधारभूत अनुदान" भन्नाले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारबाट विद्यालयहरूलाई दिइने शिक्षक तलव भत्ता, विद्यालय कर्मचारीहरूको तलव भत्ता, बालविकास केन्द्रका सहायक कार्यकर्ताहरूको तलव भत्ता, निशुल्क पाठ्यपुस्तक, गाउँ कार्यपालिकाबाट प्राप्त अनुदानबाट नियुक्त शिक्षकहरू र बालविकास केन्द्रका सहायक कार्यकर्ताहरूको तलव भत्ता, विद्यालय व्यवस्थापन खर्च तथा छात्रवृत्तिलाई सम्भन्नु पर्दछ । साथै विद्यालयहरूको पूर्वाधार विकासका लागि विभिन्न शिर्षकतोकी समय समयमा प्राप्त हुने अनुदानलाई जनाउने छ ।

२.२ "कार्यसम्पादन आधारित अनुदान" भन्नाले विद्यालयले हासिल गरेको उपलब्धिको आधारमा विद्यालयको थप सक्षमता अभिवृद्धि गर्न सशर्त आधारभूत अनुदानका अतिरिक्त दिइने थप अनुदानलाई समेत जनाउँछ ।

२.३ "विज्ञान विषय संचालन गर्ने विद्यालयलाई अनुदान " भन्नाले कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषयको अध्यापन गराउने सामुदायिक विद्यालयलाई अन्य अनुदानका अतिरिक्त दिइने थप अनुदानलाई जनाउने छ ।

- २.४ “प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यामिक शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयलाई अनुदान ” भन्नाले कक्षा ९ देखी प्राविधिक तथा व्यावसायिक विषयको अध्यापन गराउने सामुदायिक विद्यालयलाई दिईने थप अनुदानलाई जनाउने छ ।
- २.५ “ऐन” भन्नाले कक्षा ९ देखी प्राविधिक तथा व्यावसायिक विषयको अध्यापन गराउने सामुदायिक माध्यामिक विद्यालयलाई दिईने थप अनुदानलाई जनाउने छ ।
- २.६ “ऐन” भन्नाले भगवतीमाई गाउँपालिकाको स्थानीय तह शिक्षा ऐन, २०७४ सम्भन्तु पर्दछ ।
- २.७ “नियमावली” भन्नाले भगवतीमाई गाउँपालिकाको स्थानीय तह शिक्षा नियमावली, २०७४ लाई जनाउने छ ।
- २.८ “गाउँ कार्यपालिका” भन्नाले भगवतीमाई गाउँ कार्यपालिकालाई जनाउनेछ ।
- २.९ “शिक्षा तथा युवा खेलकुद विकास शाखा” भन्नाले भगवतीमाई गाउँ कार्यपालिका मातहत रहेको शिक्षा शाखालाई जनाउनेछ ।

परिच्छेद २

उद्देश्य

३. उद्देश्य: यो निर्देशिका विद्यालयलाई दिईने अनुदानलाई व्यवस्थित गर्न तथा विद्यालयले विद्यालय सुधार योजना बनाई कार्यन्वयन गर्ने क्रममा विद्यालय व्यवस्थापन र सहयोग गर्ने साभेदारहरुको मार्गदर्शन हुनेछ ।

यो निर्देशिका जारी गर्नुका उद्देश्यहरु देहाय वमोजिम छन् :

- ३.१ उपलब्ध स्रोत र साधनको समुचित परिचालनमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई जिम्मेवार तथा अधिकार सम्मन्त बनाई गुणस्तरयुक्त शैक्षिक वातावरण तयार गर्न सघाउ पुर्याउनु ।
- ३.२ विद्यालयस्तरीय सूचकका आधारमा विद्यालय अनुदानलाई विद्यालयको प्रगतिसंग आवद्ध गर्नु ।
- ३.३ अनुदानवितरणका माध्यमबाट विद्यालयलाईसरोकारवालाहरूसंग सहकार्य गरी स्व मूल्यांकन गर्न अभिप्रेरित गर्नु
- ३.४ विद्यालयले प्राप्त गर्ने अनुदानलाई अनुमानयोग्य र पारदर्शी बनाउनु ।
- ३.५ विद्यालयमा हुने आर्थिक गतिविधिलाई पारदर्शी बनाई वित्तीय सुशासन कायम गर्न ।

परिच्छेद ३

विद्यालय अनुदानका आधारहरू

४. विद्यालय अनुदान : विद्यालय अनुदान देहाय बमोजिमका हुनेछन् :

४.१ सशर्तआधारभूत अनुदान :स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरू, राहत अनुदानमा कार्यरत शिक्षकहरू, विद्यालय कर्मचारीहरू, बालविकास केन्द्रका सहायक कार्यकर्ताहरू, शिक्षण सुधार अनुदानमा नियुक्त शिक्षकहरू, गाउँ कार्यपालिकाबाट प्राप्त अनुदानमा नियुक्त शिक्षकहरू, गाउँ कार्यपालिकाबाट बालविकासको लागि प्राप्त अनुदानमा नियुक्त सहायक कार्यकर्ताहरू र पि.सी.एफ.तलव अनुदानमा नियुक्त शिक्षकहरूको तलवभत्ता सशर्त अनुदानको रूपमा उपलब्ध हुनेछ। यसका साथै निशुल्क पाठ्यपुस्तक, विभिन्न प्रकारका छात्रवृत्ति, विद्यालय व्यवस्थापन अनुदान तथा समय समयमा विद्यालय भौतिक सुधार सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि सशर्त अनुदान उपलब्ध हुनेछ।

विद्यालयले प्राप्त गर्ने सशर्त अनुदान सम्बन्धी विवरण तथा आधारहरू अनुसूची १ बमोजिम हुनेछ।

४.२ एकमुष्ट अनुदान अनुदान : सामुदायिक विद्यालयको सर्वपक्षीय विकासमा सघाउ पुऱ्याउन तथा विद्यालय सुधार योजना कार्यान्वयनका लागि विद्यालयलाई एकमुष्ट अनुदान उपलब्ध हुनेछ।

४.२.१ विज्ञान विषय संचालन गर्ने विद्यालयलाई अनुदान : कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषयको अध्यापन गराउने सामुदायिकविद्यालयलाई अन्य अनुदानका अतिरिक्त थप अनुदान उपलब्ध हुनेछ।

४.२.२ प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यामिक विद्यालय शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालयलाई अनुदान : कक्षा ९ देखी व्यावसायिक विषयको अध्यापन अध्यापन गर्ने सामुदायिक माध्यामिक विद्यालयलाई अनुसूची २ अनुसार थप अनुदान उपलब्ध हुनेछ।

४.२.३ नमुना विद्यालयलाई प्रवर्द्धनात्मक कार्य संचालनका लागि अनुदान : नेपाल सरकारले नमुना विद्यालय भनि निर्णय गरेको विद्यालयलाई विद्यालयले पेश गरेको विद्यालय विकासको प्रस्तावको आधारमा प्रवर्द्धनात्मक कार्य संचालनका लागि थप अनुदान रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

४.३ कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान : विद्यालयले सम्पादन गरेको काम र हासिल गरेको उपलब्धीलाई थप प्रोत्साहित गरी गुणस्तरीय शिक्षाको प्रवर्द्धनका लागि माथि उल्लेखित अनुदानका अतिरिक्त प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध हुनेछ। विद्यालयको कार्यसम्पादन मापन तथा अनुदान प्राप्त गर्ने आधार अनुसूची २ बमोजिम हुने छ।

परिच्छेद ४

समिति सम्बन्धी व्यवस्था

५. गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समिति सम्बन्धी व्यवस्था देहाय वमोजिम हुनेछ :

५.१ गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समिति : यस गाउँपालिकाका विद्यालयहरूमा जाने अनुदानका सम्बन्धमा विद्यालय तथा विद्यार्थी विवरण एकिन गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्न देहायवमोजिमको गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समिति हुनेछ :

क) शिक्षा युवा तथा खेलकुद अधिकृत - अध्यक्ष

ख) ईन्जिनियर/सब ईन्जिनियर - सदस्य

ग) आर्थिक प्रशासन ईकाई प्रमुख - सदस्य

घ) प्रशासन ईकाई प्रमुख/खरिद ईकाई प्रमुख/सदस्य - सदस्य

ङ) योजना तथा अनुगमन ईकाई प्रमुख - सदस्य सचिव

शिक्षा युवा तथा खेलकुद अधिकृत नभएको अवस्थामा वरिष्ठतम अधिकृत कर्मचारी अध्यक्ष हुनेछ ।

५.२ गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायवमोजिम हुनेछन् :

क) विद्यालयहरूबाट प्राप्त निकासा मागदावी फाराम सत्यापन (Verification) गर्ने,

ख) विद्यालयहरूलाई दिईने अनुदान निकासा दिन सिफारिस गर्ने,

ग) अनुगमनको क्रममा विद्यालयहरूले तोके वमोजिम नगरेको पाईएमा नियमित गर्न सुझाव दिने र आवश्यक कारवाहीका लागि सिफारिस गर्ने,

घ) विद्यालयहरूबाट प्राप्त आवश्यक प्रतिवेदनहरूको विश्लेषण गरी एकीकृत प्रतिवेदन तयार गर्ने,

ङ) विद्यालयको सामाजिक परीक्षणहरूको प्रतिवेदन तथा वित्तीय लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन विश्लेषण गरी सुधारको लागि सुझाव पेश गर्ने,

च) विद्यालयले अनुसूची २ को २.४, २.५, २.६ मा उल्लेखित विषयहरूमा पेश गरेको प्रस्ताव उपर छानविन गरी निकासाका लागि सिफारिस गर्ने ।

परिच्छेद ५

अनुदान प्राप्त गर्न पुरा गर्नु पर्ने अनिवार्य शर्तहरू :

६. अनुदान प्राप्त गर्न पुरा गर्नुपर्ने अनिवार्य शर्तहरू देहायवमोजिम रहेका छन् :

६.१ सशर्त आधारभूत तथा एकमुष्ट अनुदान : अनुदान प्राप्त गर्न प्रत्येक विद्यालयले देहायका कार्यहरू अनिवार्य रूपमा गर्नु पर्नेछ ।

क) विद्यालय सुधार योजना: प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयले विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक आर्थिक तथा व्यवस्थापकीय पक्ष सुधारका कार्यक्रम समेटिएको अद्यावधिक विद्यालय सुधार योजना तयार गर्नुपर्नेछ र प्रत्येक वर्ष अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

ख) लेखापरीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण : प्रत्येक विद्यालयले आफ्नो हरेक वर्षको वार्षिक आर्थिक कारोवारको नियमित रूपमा लेखापरीक्षण एवम विद्यालयको सम्पूर्ण वार्षिक क्रियाकलापहरूको सामाजिक परीक्षण गरी प्रतिवेदन शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ । विद्यालयमा निकास हुने अनुदान रकमलाई लेखापरीक्षण तथा सामाजिक परीक्षणको प्रतिवेदनसँग आवद्ध बनाईनेछ ।

ग) विद्यालयको वार्षिक कार्ययोजना : विद्यालय सुधार योजनाका आधारमा प्रत्येक विद्यालयले आफ्नो लक्ष्य तथा बजेटसहितको वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्नुपर्नेछ ।

घ) प्रतिवेदन सम्प्रेषण : प्रत्येक विद्यालयले तोकिएका प्रतिवेदनहरू वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन, चौमासिक प्रतिवेदनहरू तयार गरी स्रोतकेन्द्र मार्फत शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ङ) तथ्यांक विश्लेषण : प्रत्येक विद्यालयले हरेक शैक्षिक सत्रको सुरु तथा अन्त्यमा तोकिए वमोजिमको शैक्षिक तथ्यांक (student ID)भरी स्रोत केन्द्र मार्फत शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

६.२ कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान : कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान प्राप्त गर्नका लागि अनुसूची ३ मध्ये निम्न सूचकहरूमा न्यूनतम अंक प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ :

क) विद्यार्थीले हासिल गरेको औसत सिकाई उपलब्धी,

ख) विद्यालयको आन्तरिक सक्षमताको अवस्था

ग) विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघको गठन

घ) सामाजिक परीक्षण

ङ) विद्यालय सुधार योजना तथा वार्षिक अद्यावधिकरण

- च) पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिकाको उपलब्धता
- छ) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन
- ज) चौमासिक प्रतिवेदन सम्प्रेषण
- झ) शिक्षकको उपस्थिति र शिक्षण सिकाई समयको परिपालना
- ञ) विद्यालयको वार्षिक शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यन्वयन ।

परिच्छेद ६

अनुदान माग र निकासको प्रक्रिया

७. अनुदान प्राप्त गर्ने सम्वन्धी व्यवस्था

७.१ स्वमूल्यांकन सम्वन्धी व्यवस्था :

७.१.१ विद्यालयले अनुसूची १ अनुसारको सशर्त आधारभूत अनुदान प्राप्त गर्नका लागि स्रोतकेन्द्र मार्फत शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखामा विवरण पेश गर्नु पर्नेछ ।

७.१.२ विद्यालयले अनुसूची २ अनुसारको एकमुष्ठ अनुदान प्राप्त गर्नका लागि स्रोतकेन्द्र मार्फत शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखामा विवरण पेश गर्नु पर्नेछ ।

७.१.३ विद्यालयले अनुसूची ३ अनुसारको कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान प्राप्त गर्नका लागि स्रोत केन्द्र मार्फत शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखामा मा विवरण पेश गर्नु पर्नेछ । उपयुक्त अनुसारकाका सशर्त आधारभूत अनुदान, एकमुष्ठ अनुदान र कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान माग गर्नका लागि अनुसूची ४ बमोजिमको फाराम पेश गर्नु पर्नेछ ।

७.२ शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखाले मूल्यांकन गर्ने : शिक्षा युवा तथा खेलकूद शाखाले प्राप्त कागजात तथा स्थलगत मूल्यांकन गरी गाउँपालिकास्तरीय प्राविधिक समिति मार्फत गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

७.५ अनुदान निकास दिने : प्राविधिक समितिको मूल्यांकन तथा सिफारिसको आधारमा गाउँ कार्यपालिकाले अनुदानको औचित्यता र आवश्यकता हेरी अनुदान निकास दिने निर्णय गर्न सक्नेछ ।

७.६ अनुदान खर्च गर्ने :

७.६.१ विद्यालयले प्राप्त गरेको सशर्त अनुदान तथा एकमुष्ठ अनुदानको रकम विद्यालयले सम्बन्धित शिर्षकमा नै खर्च गर्नु पर्नेछ ।

७.६.२ विद्यालयले सूचकको आधारमा प्राप्त गरेको कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदानको रकम विद्यालयको शिक्षण सिकाई, शिक्षण सामग्री तथा विद्यालयको शैक्षिक उन्नयनमा प्रयोग गर्नु पर्नेछ । यस्तो अनुदान भौतिक पूर्वाधारको विकासको लागि खर्च गर्न पाइने छैन ।

७.६.३ विद्यालयले प्राप्त अनुदान खर्चको चौमासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदन गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ७

विभिन्न निकायहरुको भूमिका

८. विद्यालय अनुदान व्यवस्थापन : विद्यालयमा जाने अनुदानको प्रभावकारी औचित्यतापूर्ण उपयोगका लागि विभिन्न निकायहरुको दायित्व देहायवमोजिम हुनेछ :

८.१ गाउँ कार्यपालिका :

क) यस निर्देशिका अनुसार विद्यालयले पाउने अनुदान रकम निर्धारण तथा विद्यालयसम्म प्रवाह गर्ने प्रवन्ध मिलाउने,

ख) विद्यालयले प्राप्त गर्ने अनुदान सम्बन्धमा शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखालाई आवश्यक समन्वय र मार्गदर्शन गर्ने ।

ग) विद्यालय अनुदान व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन तथा विद्यालयस्तरको क्षमता अभिवृद्धिमा सहजीकरण गर्ने,

घ) यस निर्देशिकामा उल्लेखित अनुसूचीहरुमा उल्लेख गरि,

एका विद्यालय अनुदान सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित नियमानुसार परिमार्जन गर्ने ।

८.२ शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा :

क) यस निर्देशिका वमोजिम अनुदान प्राप्त गर्ने विद्यालय तथा विद्यार्थीको विवरण अद्यावधिक गर्ने,

ख) विद्यालयले प्राप्त गर्ने अनुदानको एकिकन गर्ने,

ग) विद्यालयमा जाने अनुदान समममै निकासा गर्ने,

घ) विद्यालयमा निकास भएकै अनुदान तथा खर्च गर्ने आधारहरू विद्यालयलाई उपलब्ध गराउने र सो को सार्वजनिक गरी सरोकारवालाहरूलाई सूचित गर्ने,

८.३ स्रोत केन्द्र :

क) विद्यालयको शिक्षण सिकाइको सुपरीवेक्षणको अतिरिक्त विद्यालयमा निकास भएको अनुदान रकम तोकिएको क्रियाकलापमा उपयोग भएको छ, कि छैन अनुगमन गर्ने,

ख) विद्यालयले माग गरेको आधारभूत सशत अनुदान, एकमुष्ठ अनुदान, कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान लगायतका अनुदानका लागि विद्यालयको तथ्यांकका आधारमा रुजू तथा प्रमाणीकरण गरी सिफारिस सहित शिक्षा युवा तथा खेलकूद अधिकृत समक्ष पेश गर्ने जिम्मेवारी हुनेछ ।

८.५ विद्यालय कोष संचालक समिति :

क) विद्यालय संचालनका लागि आवश्यक स्रोत जुटाउने तथा परिचालन गर्ने,

ख) विद्यालय कोषमा रहेको आधारभूत सशर्त अनुदान, एकमुष्ठ अनुदान र कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान सम्बन्धित शिर्षकमा खर्च गर्नको लागि निर्णय गर्ने । सो निर्णय पश्चात मात्र विद्यालय कोषको रकम विद्यालयको खर्च खातामा रकमान्तर गर्न सकिनेछ ।

ग) वार्षिक योजना अनुरूप संचालन हुने क्रियाकलापहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने,

घ) नियमावलीमा तोकिएको ढाँचामा लेखा राखी नियमित लेखापरीक्षण गराउने ।

८.६ शिक्षक अभिभावक संघ : विद्यालयले वार्षिक रूपमा कार्यान्वयन गरेका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्नुका साथै प्राप्त अनुदानको सदुपयोगका लागि सामाजिक परीक्षण गर्ने दायित्वव अभिभावक संघको हुनेछ ।

८.७ प्रधानाध्यापक :

क) विद्यालयको वार्षिक योजना तयार गर्ने,

ख) विद्यालयको वार्षिक योजना तथा अनिवार्य दायित्व अन्तर्गत सशर्त, एकमुष्ठ तथा कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान माग गर्ने,

ग) विद्यालयलाई प्राप्त अनुदान आफ्नो वार्षिक योजना अनुसार तोकिएका कार्यक्रममा खर्च गर्ने,

घ) विद्यालयको सबै आवश्यक कारोवारको नियमावलीले तोकेको ढाँचामा लेखा राख्ने,

ड) वार्षिक रुपमा लेखापरीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण गराउने र नियमित रुपमा गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा प्रतिवेदन बुझाउने दायित्व विद्यालयका प्रधानाध्यापकको हुनेछ ।

परिच्छेद ८

विविध

९.१ गत वर्षको तलव भत्ता भुक्तानी : यो कार्यविधि लागु हुनभन्दा अघिल्लो आ.व.को बाँकी तलव तथा भत्ता भुक्तानी यसै कार्यविधि वमोजिम भएको मानिनेछ ।

९.२ अनुसूची संशोधन गर्ने अधिकार : यस निर्देशिकामा रहेका अनुसूचीहरु गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम, आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

भगवतीमाइ गाउँपालिका

भगवतीमाइ गाउँपालिका